

Anglický jazyk na 1. stupni ZŠ

English in primary school

Ladislava Poláčková

*Pracoviště autora: PedF UK, katedra primární pedagogiky
M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1*

Klíčová slova česky: anglický jazyk, žák, 3. třída, Milena Kelly

Klíčová slova anglicky: English, pupil, Year 3, Milena Kelly

Abstract česky:

Příspěvek shrnuje zkušenosti z výuky anglického jazyka. Výuka byla realizována podle společného evropského referenčního rámce pro jazyky, podle učebnice Mileny Kelly. Šetření bylo provedeno v rámci jedné třídy na 1. stupni základní školy.

Abstract anglicky:

This article summarizes experiences in English education. It was implemented in Common European Framework of Reference for Languages, accordance with book of Milena Kelly. Investigation was effected in a class in primary school.

1 Úvod

Stále se řeší otázka, zda výuka anglického jazyka na 1. stupni základní školy dosahuje takových kvalit, aby žáci nabyli znalostí, o které se mohou opřít a využít je v dalším vzdělávání. Problematika výuky stále přetrvává, protože na našich školách chybí učitelé, kteří jazyk nejen ovládají, ale také ho umí metodicky dobře předat. Dalším problémem jsou učebnice, nicméně na našem trhu se objevují nové tituly, které již nejsou přehlceny slovíčky a informacemi, a tak jsou pro děti na 1. stupni méně náročné.

Pro naše šetření jsme si vybrali učebnici Mileny Kelly English 3, kde nás oslovila její nápaditá metodika. V úvodu knihy je uvedeno, že dítě musí slovo s cizí hláskou slyšet až 250x, aby ho umělo správně použít. V učebnici se zpočátku objevuje minimum slovíček, které se v dalších lekcích cyklicky opakují.

2 Společný evropský referenční rámec pro jazyky

Milena Kelly s English 3 představuje ucelenou řadu učebnic, která staví na Společném evropském referenčním rámci pro jazyky, jenž stanoví, co se mají děti naučit, aby dosáhly určité úrovně dovedností cizí jazyk používat. Pro 1. stupeň základní školy by děti měly zvládnout první úroveň A1, kde je přesně dáno, co žáci mají umět pro

rozhovor, poslech, čtení a psaní v anglickém jazyce. Tyto požadavky jsou podrobněji popsány v brožuře Mileny Kelly, kterou vydává spolu s učebnicí English 3.

3 Šetření

Zjišťovali jsme, zda lze použitím učebnice Mileny Kelly dosáhnout efektivní výsledku při výuce anglického jazyka ve 3. třídě.

Šetření proběhlo ve školním roce 2006/2007 ve 3. třídě Základní školy Horoměřice. Ve skupině bylo 9 žáků z toho

- 2 dívky a 7 chlapců
- 4 žáci s SPU - dyslektiků
- 5 žáků začínajících s výukou anglického jazyka

Každý žák měl k dispozici učebnici English 3 spolu s barevnými fóliemi a pracovní sešity s příloženým CD. Žáci s SPU měli pracovní sešity pro dyslektiky, které byly upravené pro jejich specifické potřeby. Učitelka využívala metodiku a didaktické hry pro nácvik konverzace ve třídě. Pro podporu výuky jsou k dispozici webové stránky na www.anglictinaexpres.cz, kde je uvedena další činnostní výuka a pracovní listy pro děti. Této možnosti jsme během roku několikrát využili.

4 Výuka podle English 3

Celková koncepce učebnice staví na pořadí důležitosti čtyř dovedností, které by měla výuka dále rozvíjet: 1. mluvení ve větách, 2. porozumění mluvenému, 3. čtení s porozuměním textu a 4. psaní (nácvik pravopisu).

Metodika obsahuje pokyny, jak pracovat s učebnicí a dalšími pomůckami. Dále uvádí doporučenou časovou dotaci, které jsme se ve většině případů drželi. Učebnice má 27 lekcí, kde je po určitých uzavřených blocích 5 testů (rozdělených na dvě části), které opakují probranou látku. Práci s dětmi v rámci každé lekce jsme popsali zvlášť.

Lekce 1 (časová dotace 2 hodiny) se zabývala barvami. V metodice Mileny Kelly je uvedeno, že se pomocí barev žáci přirozeně naučí hlavní princip anglického jazyka, tj. jeho kombinaci. Začali jsme s výukou pouze čtyř barev. Každé dítě si vyrobilo pomůcky - kartičky, kde každá z nich měla jednu z barev. Základním kamenem výuky byl od prvního momentu větný vzor. Žáci seděli v kroužku v jazykové učebně (buď u stolečků nebo na koberci). Učitelka zvedla např. červenou kartičku a řekla: *I have red*. Žáci nejprve vzali stejnou kartičku a opakovali po ní, později si vzali jakoukoli jinou a změnili větný vzor na správný tvar. Tato tzv. činnostní výuka, kdy děti tvoří věty podle větných vzorců a dále je samy kombinují, pokrývala velkou část vyučovací hodiny. Zbytek hodiny se žáci věnovali poslechu CD a práci s pracovním sešitem. Díky osvědčené metodě pro osvojení anglických slov měly děti možnost v pracovních sešitech slovíčka nejprve několikrát přečíst, poté je vidět znázorněné obrázkem (který mohly vybarvit) a nakonec je přepsat za obrázek.

Kromě barev se žáci v první lekci také naučili základní konverzační obraty. Velkou prioritou jsme při tom přikládali na perfektní výslovnost. Ve třídě panovala dobrá atmosféra, žáci měli radost, že mluví anglicky.

Ve druhé i v třetí lekci přibyly další čtyři barvy, takže žáci už uměli dvanáct barev (dotace 12 hodin). Výuka pokračovala ve stejném duchu jako v první lekci. Žáci si vyrobili další kartičky, které si připravili před každou hodinou na lavici. Hodiny byly rozšířeny o další aktivity, jako hledání barev (příkazy v angličtině – nejprve učitelka, poté žáci), popisování a polepování věcí ve třídě. Následovala společná kontrola, kdy se ověřovala správnost barev s důrazem na spelling. Dále se žáci naučili písničku „Klaunovy barvy“. Všechny děti výuka bavila, se zapamatováním slovíček měl potíže pouze jediný žák (dyslektik). Po několikanásobném opakování si však těchto dvanáct slovíček osvojil i on. S výslovností zatím neměl nikdo problém, učitelka od začátku dbala na perfektní výslovnost, kterou okamžitě opravovala. Výslovnost si dokonce žáci později opravovali sami.

Ve čtvrté lekci se děti naučily nový větný vzor: *I like red, and you?* K tomu, aby děti odlišily dvě základní slovesa, dříve probrané *have* a nové *like*, jsme pro názornost opět využili karet. Ke slovíčku *have* žáci drželi jednu z připravených barevných kartiček. S použitím slovesa *like* se zvedla jedna velká žlutá karta s obrázkem smajlíka (žluté sluníčko), kterou si žáci mezi sebou předávali. Dále se z písničky naučili slovíčko *and*, takže mohli používat více barev, které měli rádi, či které drželi v ruce. Důležitou součástí této lekce byly překlady anglických vět do češtiny. Učitelka například napsala na velkou kartu *I like blue*. Děti během třech hodin pochopily, základní princip překládání vět – tj. že tato věta může znamenat: Já mám rád modrou. Mám rád modrou. Rád mám modrou. Modrou mám rád. Já mám ráda modrou. Mám ráda modrou. Ráda mám modrou. Modrou mám ráda. Líbí se mi modrá. Mně se líbí modrá. Modrá se mi líbí.

Pochopení různosti překladů vedlo k tomu, že se děti nebály říkat různé možnosti a i je při pozdějších překladech samy vyhledávaly. Vždy byly oceněny velkou pochvalou. Zvedalo jim to tak jejich sebevědomí a měly chuť se dozvídat další zajímavosti o anglickém jazyce. Děti se tak od začátku neučily překládat slovo od slova (jak tomu bývá v hodinách cizího jazyka), ale snažily se vyjádřit význam celé věty.

V lekci 5 (dotace 2 hodiny) se žáci naučili další větné vzorce: *Please! Give me...! Thank you!* Činnostní výuka byla opět založena na barevných kartičkách, které si žáci pomocí těchto větných vzorů mezi sebou vyměňovali. Poprvé se v metodice dostáváme k diskutabilnímu použití sloves *have* a *have got (I've got)*. V celé učebnici English 3 je použit pouze tvar *have*. Tvar *have got* je v této lekci zmíněn jen jako další možnost, kterou při té příležitosti dvě děti začaly používat, tudíž jsme v hodinách mohli slyšet oba dva tvary. Vystává zde však otázka, zda by si žáci tvar *have got* osvojili, kdyby ho nikdo ve třídě nepoužíval. Reagujeme tak v souvislosti na ostatní učebnice, které uvádějí plný tvar *have got* a možnost tvaru *have* málokdy zmiňují. Žáci by tak mohli mít při přechodu na jinou školu s používáním tohoto tvaru potíže. Milena Kelly se

vyrovnává s problémem používání těchto dvou sloves v metodice English 5, kde se s tvarem *have got* plně pracuje.

První slovíčko, které se v páté lekci objevilo a které nemělo metodické navázání je slovíčko *half*. V dalších lekcích nebylo více použito a žáci ho tak během roku zapomněli. Lekce s tímto slovíčkem pracuje v souvislosti s nácvikem větného vzorce: *Give me half!* Při opakované práci s touto učebnicí bychom toto slovíčko zcela vypustili.

V šesté lekci (4 hodiny) se poprvé objevují podstatná jména. Mezi první slovíčka patřila: *a dog* a *a pig*. Metodika velmi pěkně vedla žáky k používání neurčitého členu *a*. Hojně se s neurčitým členem pracovalo a žáci ho přijali jako automatickou součást podstatného jména. Co nás velmi zaujalo je, že si všichni žáci při činnosti výuce nepletli: *I like a dog* s *I like red* a člen vkládali pouze k podstatnému jménu. Protože se v prvních čtyřech lekcích osvědčily barevné kartičky, rozhodli jsme se využívat je i nadále. Každé dítě tedy s novým slovíčkem dostalo kartu s obrázkem. Děti si karty oblíbili natolik, že si je vybarvovaly podle vlastních představ a místo jednoduchých vět jako: *I have a dog* zaznívali věty rozvitě, např.: *I have a brown and black dog*. Nutno podotknout, že metodika dokázala žáky připravit na práci s neurčitým členem tak, že až na výjimečné případy nechybovali (tak jak známe z hodin anglického jazyka: *I have brown a dog* aj.)

Lekce 7 (2 hodiny) byla zaměřena na nácvik kombinačních schopností, kdy přišly na řadu čtyři barevné fólie, které se různě mohly kombinovat (překrývat) a tím vznikaly barvy nové. Objevuje se zde nové zájmeno *we*. Při nácviku zájmen děti vyjadřovaly význam slov pomocí specifických postojů: Zájmeno *I* žáci ukazovali tak, že měli ruce připažené, u zájmena *you* ruce vzpažené jako písmeno *y* a u zájmena *we* stáli dva žáci vedle sebe - ruce vzpažené, jednu ruku překříženou se spolužákem do tvaru písmene *w*. Myslíme si, že vizuální předvedení napomohlo žákům k upevnění těchto zájmen.

V osmé lekci přibyla další slovíčka – zvířata, která rozšířila slovní zásobu žáků. Tato lekce byla zároveň lekcí, kdy se opakovalo (6 hodin). Žáci tak měli možnost ukázat své znalosti v testu, který byl rozdělen na dvě části a do dvou vyučovacích hodin. V testu se zjišťovalo: znalost barev – význam, schopnost napsat slovíčko, znalost podstatných jmen (se členem), schopnost překladu vět a význam slovních spojení. Testy dopadly velmi dobře. Byly hodnoceny klasifikačními stupni, rozšířeny o mezistupně. Na následujícím obrázku je možno vidět testy žáků. Test 1B je od žáka s SPU.

My name is: _____

Test 1A

1. Spoj čarou anglický a český název barvy.

red	—	růžový
blue	—	červený
pink	—	šedý
grey	—	modrý

2. Doplň písmena: PURPLE
 BLACK GREEN WHITE
 VIOLET YELLOW BROWN

3. Anglicky? A DOG A CAT
 A PIG A TEDDY

4. Česky? I have a dog. JÁ MÁM PSA. MÁM PSA.
 We have a cat. *My máme kočku*
 I like my dog. *Mám rád svého psa*

My name is: _____

Test 1B

1. Spoj čarou anglický název s obrázkem.

a white cat —

a black dog —

a black cat —

a little pig —

a big pig —

2. Barvy - doplň písmena v názvech.
 ORANGE YELLOW GREEN

I u této hračky: A TEDDY

3. Česky? I have a cat. JÁ MÁM KOČKU. MÁM KOČKU.
 You have a cat. 1) ~~POUŠTĚM~~ ^{KOČKU} 2) ~~...~~
 2) ~~...~~
 We have a cat and a dog. ^{kočka} ~~...~~ ^{pes} ~~...~~
 I like my cat. ~~...~~ ^{MÁM RÁD MOU KOČKU.}

Obr. 1. Test 1A a 1B

V deváté lekci si děti rozšířily svojí slovní zásobu o hračky. Kartičky žákům přibývaly. Tato lekce byla zaměřena na množné číslo podstatných jmen (4 hodiny). V průběhu těchto hodin nikomu nedělalo problémy mluvit v množném čísle. Žáci si dokonce dávali pozor na neurčitý člen. Návčiv byl proveden vizuálně. Člen *a* se odebere a koncovka *s* se přidá. K tomu bylo vysvětleno pravidlo. Zjistili jsme, že žáci potřebují znát pravidla. Později se ukázalo, že se málo zafixovala slova s koncovkou *-es* (*horses*). Při další práci by tuto část chtělo více procvičit. Žáci s SPU dělali chyby především při psaní slov (místo písmene *e* vkládali písmeno *i*).

V lekci 9 se navíc začíná pracovat se členem určitým *the*. Žáci překvapivě význam členu pochopili, ba i uměli oba členy *a* a *the* po celý rok správně používat. Domníváme se, že se tohoto úspěchu dosáhlo dostatkem času věnovaného této problematice i opakováním pravidel o používání členů.

Obsahem desáté lekce bylo nepravidelné množné číslo u slov *a mouse - mice*, *a fish - fish* a nepočitatelné podstatné jméno *water*. Tato slova se pomocí kartiček a neustálého opakování stala pro děti automatická. Ani pro žáka, který měl velké problémy v českém jazyce nebyl těžký úkol říci věty správně. Žáci s SPU potřebovali delší čas na promyšlení. Z 90% byly jejich odpovědi správné. Na konci této lekce proběhl druhý test, který opět zjišťoval znalost slovíček a schopnost překladu. Tento test zvládli všichni na jedničku.

My name is: _____

Test 2A

1. Spoj čarou anglický název s obrázkem.

a car

a plane

a ship

a boat

2. Napiš anglicky:

 A DOLL A BELL A HORSE

3. Co znamenají tyto nápisy?

<u>CARS</u> <u>AVTÁ</u>	<u>TOYS</u> <u>HRÁČKY</u>
<u>BOATS</u> <u>LODKY</u>	<u>FISH</u> <u>RYBY</u>

4. Napiš česky: The mouse is grey. MYŠ JE ŠEDÁ
The dog is grey. PESE JE ŠEDÝ

My name is: _____

Test 2B

1. Spoj čarou anglický název s obrázkem.

a black ship

white ships

water

big cars

a little car

2. Napiš česky:

 a little doll MALÁ PANENKA ✓
I have a little doll. JÁ MÁM MALOU
PANENKY. ✓
I like the doll. MÁM
LÍBÍ SE MI TATO PANENKA ✓

The horse is white and grey. SEPER
TENTO KONÍK JE BÍLÝ A ŠEDÝ

Obr. 2. Test 2A a 2B (žák s SPU)

V jedenácté lekci (4 hodiny) si žáci pouze rozšířili slovní zásobu o zvířata na farmě. Opět se pracovalo s kartami a kromě jednotného čísla se o zvířatech mluvilo i v čísle množném (nejprve museli požádat spolužáka o stejnou kartu, aby mohli mluvit v množném čísle).

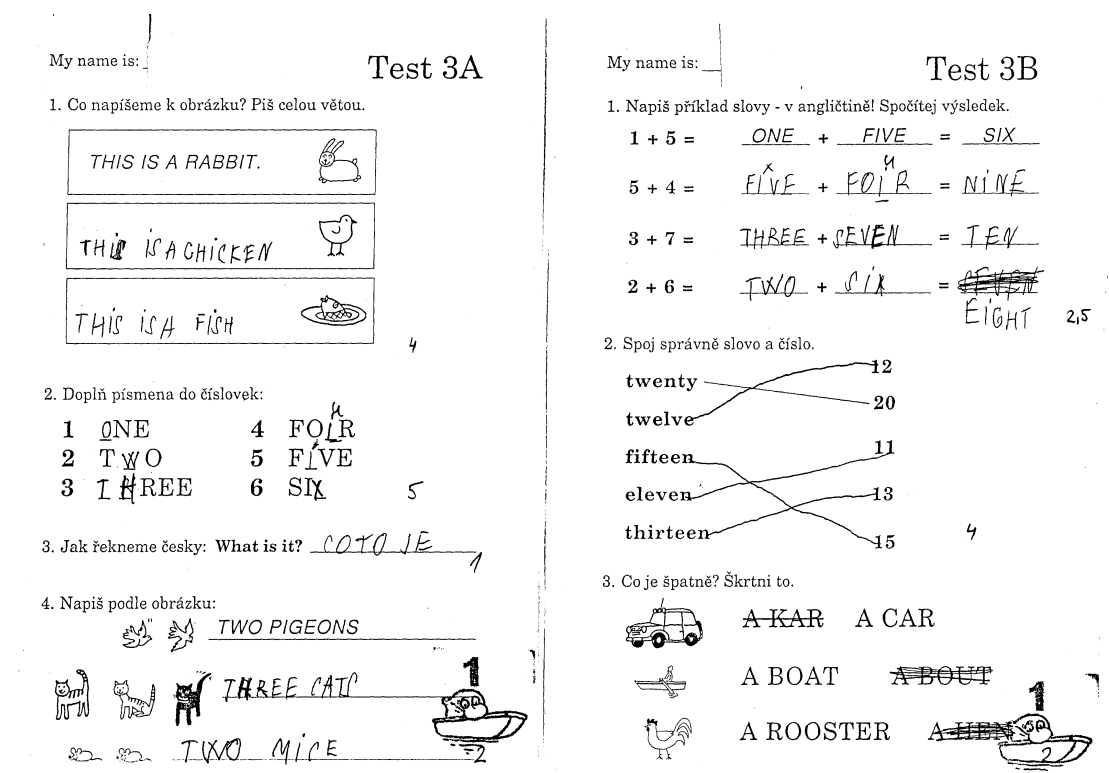
Lekce 12 si připravila číslovky od 1 do 20. Časová dotace 4 hodiny však pro žáky s SPU nestačila. Další problém nastal u číslovek 13 a 14, kdy bylo u třech dětí problematické odlišit výslovnost těchto dvou slov. Všeobecně je výslovnost anglického písmen th pro naše děti náročná. Tato slova se musí donekonečna opakovat. Osvědčil se nácvik s ukazováčkem na rtech, kdy se při výslovnosti dotýká jazyk ukazováku. Při těchto slovech učitelka tuto pomůcku po celou dobu používala, ale problém s výslovností této hlásky se zcela neodstranil.

V Lekce 13 (3 hodiny) se žáci naučili větné vzorce: *What is it? This is a ship. Put the bell in the box (on the farm, in the pond).* Vše probíhalo přes činnostní výuku. Rozdíl mezi předložkou *in* a *on* byl vysvětlen. Správné používání při těchto hodinách zvládli všichni, avšak při pozdějším opakování se ukázalo, že téměř polovina žáků toto pravidlo zapomělo.

Čtrnáctá lekce byla věnovaná Vánocům, kde byl procvičen větný vzorec: *I'd like... Here you are* (3 hodiny). Větný vzorec *I'd like...* byl použit pouze před Vánocemi a

poté s ním žáci pracovali až ke konci školního roku v lekci 26. Musel se jim znovu vysvětlit a připomenout, nicméně zcela si ho neosvojili. S pochopením *Here you are* děti problém neměly a dokázaly ho dále používat.

Po Vánocích si žáci zopakovali, co se naučili a napsali test 3, ve kterém se opět prověřovali jejich znalosti. Testy, jak je možno vidět na obrázku 3, opět dopadly výborně.

Obr. 3. Test 3A a 3B (žák s SPU)

Téma lekce 15 začalo vyvozováním významu zájmen (podmětů) *it* a *they* k pochopení shody podmětu s přísudkem: *The tree is green. The trees are green.* K vysvětlení principu opět pomohly kartičky a připravené karty s koncem věty: *.....is green.are green.* Žáci nejprve do volných polí doplňovali obrázky, poté již rovnou říkali slova, která později doplňovali i jinou barvou. Při používání těchto spojení se neobjevily žádné potíže (3 hodiny).

V lekci 16 měli žáci možnost procvičit si sloveso *to be* (2 hodiny). Postupně si doplnili slovní zásobu o slovíčka popisující vybavení kuchyně a některé základní potraviny.

V 17 lekci se žáci seznámili s novým tvarem neurčitého členu *an* (5 hodin). Tento tvar se jim dobře zafixoval se dvěma slovíčky *an apple* a *an orange*. Žáci sami našli rozdíl

mezi slovy *orange* a *an orange*. Vedl je k tomu citlivý přístup k rozdílnosti mezi podstatným a přídavným jménem.

V lekci 18 se dále rozšiřovala slovní zásoba žáků (3 hodiny). Některé kartičky si již žáci nenosili. Sami si určovali, která slovíčka jim jdou bez problémů, tj. které kartičky již nosit nemusí.

Tématem 19 lekce bylo vyhledávání ve slovníku. Vzhledem k tomu, že žáci byli vedeni k vyhledávání slovíček již od počátku a že v této lekci byla použita těžko vyslovitelná slovíčka, lekci jsme vynechali.

V lekci 20 žáci opět opakovali (2 hodiny), tentokrát všechna osobní zájmena. V předchozích lekcích nebyla řádně procvičena především zájmena *he* a *she*. Dále se v opakování objevilo skloňování sloves *to have* a *to be*. Ani tato problematika nebyla v předchozích lekcích zcela procvičena.. Byli jsme tak nuceni navýšit si časovou dotaci ze dvou na osm hodin, aby si žáci látku upevnili. Test 4 napsal jeden žák na 3, dva žáci na 2, ostatní na 1.

Lekce 21 byla věnována vazbě *there is/there are* (3 hodiny). Dva žáci s SPU měli s touto vazbou výrazné potíže. Museli se vždy velmi soustředit a před vlastní prací si zopakovat pravidlo. Nepodařilo se však dosáhnout toho, aby této vazbě plně porozuměli.

Až lekce 22 byla věnována zájmenu *she, he* (3 hodiny). Při dalším použití English 3 bychom doporučovali tuto lekci probrat před lekcí 20. V této lekci se objevuje písnička „Old McDonald had a farm“. Ačkoli tato píseň má minulý tvar slova *to have – had*, který nepatří do probrané látky třetího ročníku, žáci se nad tímto slovíčkem nepozastavovali. Píseň si oblíbili, dokonce si nacvičili i taneček.

Obsahem lekce 23 byly fráze: *I am a boy. You are a girl* (2 hodiny). Žáci byli vedeni při běžné komunikaci používat zkrácené tvary, přesto stále říkali tvary plné. Je pravděpodobné, že měli zafixovanou psanou formu věty s plným tvarem a těžko se jim říkal tvar zkrácený.

Lekce 24 nebyla věnována žádným gramatickým jevům. Zde si žáci opět doplnili slovní zásobu (3 hodiny).

Lekce 25 osahovala větné vzorce: *What is your name? My name is Tom. How old are you? I am ten.* Větný vzorec: *How old are you?* se některým žákům pletl se vzorcem: *How are you?* Naštěstí jsme měli dostatek času, abychom mohli tyto vzorce dostatečně procvičit a eliminovat výskyt těchto chyb. Nakonec se na větné vzorce naučili všichni správně reagovat.

Poslední dvě lekce sloužily k opakování a procvičování, žáci se seznámili s anglickou abecedou. Na závěr se napsal test 5, kdy jeden žák měl známku 3, dva žáci dvojku a ostatní jedničku.

5 Závěr

Metodika Mileny Kelly pomáhá učiteli při řešení klíčových momentů ve výuce anglického jazyka. Některé drobné chyby, které se během celého roku v metodice našly, se dají při další výuce upravit. Žáci se na anglický jazyk těšili, líbil se jim průběh hodiny (především činnostní výuka), při které byli aktivní a předháněli se, kdo vytvoří nejlepší větu. Mezi sebou se sami opravovali a učitel při hodině sloužil pouze jako rádce a pomocník, který se aktivně zapojoval do činností žáků. Učebnice pro výuku anglického jazyka se osvědčila a můžeme ji zcela doporučit.

Literatura:

- KELLY, M. : *English 3 METODIKA*, Praha: Angličtina Expres, 2004. ISBN 80-85972-76-X
KELLY, M. : *English 3 PRACOVNÍ SEŠIT*, Praha: Angličtina Expres, 2006.
ISBN 80-85972-85-9
KELLY, M. : *English 3 PRACOVNÍ SEŠIT PRO DYSLEKTIKY A JEJICH SPOLUŽÁKY*, Praha:
Angličtina Expres, 2006. ISBN 80-85972-69-7
KELLY, M. : *English 3; Učebnice angličtiny od 3. třídy a Společný evropský referenční rámec
pro jazyky, úroveň A1 a úroveň A2*, Praha: Angličtina Expres, 2006.
ISBN 80-85972-84-0